

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

TAMPERE, PISPALANHARJU 32

Kunta: Tampere
Kylä/kaupunginosa: Ylä-Pispala
Paikannimi: Pispalanharju 32
Muinaisjäännytyystyyppi: puolustusvarustukset (?)
Tyypin tarkenne: ?
Lukumäärä: -
Ajoitus: 1915-1917
Rauhoitusluokka: - 3
Sijainti
Peruskartta: 2123 09 TAMPERE
Koordinaatit: X = 6821 67 p. - 6826035
Y = 2485 03 i - 3325322
Z = n. 155 m mpy
Koordinaattiselite: tontin koordinaatit
Etäisyystieto: 1,1 km Pyyntikin näkötorresta NW

Merkitty peruskartalle: ei merkitty

Maastomerkinä: ei merkintää

Hoito ja kunto: Mahdolliset puu- tai betonirakenteet ovat osittain tai kokonaan tuhoutuneet ja paksun maa/sorakerroksen peittämät. Rakenteiden säilyneisyyden ja hoitotarpeen selvittäminen vaatii lisätutkimuksia.

Tila- ja omistajatiedot

Kylä/kaupunginosa: Ylä-Pispala
Tila/kortteli: 1024
Tontti: 8
Omistaja: Tampereen kaupunki
Osoite: Tampereen kaupunki/kiinteistötoimi, PL 487, 33101 TAMPERE

Aiemmat tiedot: mahdollisi a bunkkerirakennelmia pihassa tai rakennuksen alla (Kuitunen, Hannele. Pispalanharju 32: Käyntiraportti 30.11.2000. Tampereen museot/maakunnallinen yksikkö, 4.1.2001. 2 s.).

Aiemmat löydöt: -

Tarkastus: 24.7.2001 Vadim Adel, apulaisena Paula Nissilä

Tarkastuslöydöt: ei luetteloitavia löytöjä

Kartat: peruskarttaote 1:20 000, kartta 1:2000

Kuvat: -

Tarkastuksen aihe: suullinen ilmoitus mahdollisista I maailmansodan aikaisista linnoituslaitteista ja alueelle kohdistuvat kaava-/omistusmuutossuunnitelmat.

Kohteen kuvaus ja tarkastushavainnot:

Rakennustutkija Hannele Kuitusen 30.11.2000 tekemän käynnin yhteydessä Pirkanmaan maakuntamuseon tietoon tuli paikallisasukkaiden kertomuksia, joiden mukaan talon Pispalanharju 32 pihassa tai rakennuksen alla on suuaukko mahdollisesti säilyneeseen I maailmansodan aikana rakennettuun bunkkerirakennelmaan. Erään kertomuksen mukaan rakennelma sijaitsisi kuistin vieressä olevan tasaisen pihamaan alla (talon luoteispuolella). Bunkkerin katon kerrottiin romahtaneen ja rakennelman peitetyn sen jälkeen maalla. Talon kellarissa todettiin käynnin yhteydessä erillinen kellarikomero, joka otaksuttiin liittyvän mahdollisesti pihalla olevaan bunkkerirakennelmaan. Mitään merkkejä käytävääukosta tms. ei kuitenkaan kellarin betoniseinissä havaittu (H. Kuitusen raportti 4.1.2001 ja suullinen tiedonanto 10.8.2001).

Maakuntamuseon 24.7.2001 tekemän arkeologisen tarkastuksen yhteydessä tavattu naapuritalossa nro 31 (tien SW-puolella, talon nro 32 S-puolella) asuva Kari Kivelä (puh. 041-4404765) kertoi viitaten isänsä kertomukseen, että heidän talonsa edessä, kadun SW-puolella on sijainnut hirsirakenteinen, n. 6 m syvä keskuskorsu, joka purettiin todennäköisesti 1920-luvulla ja jonka hirsistä tehtiin eräs pieni rakennus. Tästä pääkorsusta on Kivelän mukaan kulkenut useita sivukäytäviä tai juoksuhautoja harjun rinteille. Sisäänpääsy yhteen niistä olisi sijainnut talon nro 32 NW-puolella, tasanteella, jonka päälle on myöhemmin tehty parkkipaikka. ”Bunkkerin” rakenteita on löytynyt samasta paikasta myös vesijohtoa rakennettaessa vuosia (tai vuosikymmeniä) sitten. Löytäjän kertoman mukaan kyseessä oli betonirakenne (?), jonka katossa oli peltiluukku (?) (Aatto Puolakka, suullinen tiedonanto)

Tarkastuksen yhteydessä tutkittiin pintapuolisesti koko 25 x 20 m laajuinen tontin alue; mitään merkkejä puolustusvarustuksista ei havaittu. Heti talon ja entisen parkkipaikan NE-puolella on jyrkähkö, n. 10 m pitkä rinne, jonka juurella alkaa toinen tasanne – keinotekoinen terassi, mahdollisesti jonkin puretun rakennuksen pohja. Terassin NE-reuna on kivetty, ja sen alla kulkee tontin raja. Havaintojen tekoa tontilla vaikeutti melko tiheä ja korkea aluskasvillisuus.

Talon NW-puolella oleva n. 10 x 10 m laajuinen tasanne (entinen auton parkkipaikka) tutkittiin kaivamalla koekuoppia (3 kpl, n. 50 x 50 cm) ja metallinilmaisimella. Koekuopissa todettiin harmaa humuspitoinen sorakerros, josta löytyi vähän tiiltä, ruostuneita takonauloja 2 kpl sekä iso pala peltiä (ei luotteloitu). Koekuoppien kaivaminen lopetettiin n. 40 cm:iin erittäin kovan soran takia. Merkkejä metalliesineistä todettiin metallinilmaisimella melko runsaasti n. 5 m säteellä talon länsiseinästä. Talon tarkka rakennusajankohta ei ole tiedossa. H. Kuitusen arvion mukaan se ajoittuu 1900-luvun alkuun (ks. em. raportti). Talon NW-puolella, parkkipaikkatasanteella todetun sorakerroksen humuspitoisuus ja kaikki löydöt liittyvät ilmeisesti talon toimintaan, osittain ehkä korjaustöihin. Sorakerroksen paksuus on vähintään 0,4 m. Alueen täytön ajankohta ei ole tiedossa. Paikalla on kuitenkin hyvin vähän kasvillisuutta.

Ympäristö ja maasto:

Kohde sijaitsee Tampereen Pispalan kaupunginosassa, Näsijärven ja Pyhäjärven välisellä kannaksella kulkevan Pispalanharjun laella, NW-SE-suuntaisen Pispalanharju –nimisen kadun varrella, sen NE-puolella. Etäisyys Pyhäjärven rannalta on n. 500 m, Näsijärveltä n. 400 m, Pispalan valtatiestä n. 180 m SW. Kadun toisella puolella on pieni puisto, josta avautuu erittäin laaja ja kaunis näköala Pyhäjärvelle.

Laajuusarvio ja perusteet: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Suojelutoimenpiteet kentällä: -

Luokitusehdotus perusteluineen: alueella on mahdollisesti maanalainen, osittain tuhoutunut kiinteä muinaisjäännös. Tarkastuksessa siitä ei saatu materiaalisia todisteita, mutta tarkennettiin kohdetta koskeva perimätieto.

Havaintomahdollisuudet: huonot paksun täytemaa(sora-)kerroksen ja tiheän kasvillisuuden takia.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: alueelle suunnitellaan todennäköisesti omistus- ja asemakaavamuutoksia (?).

Lähilöytöjä: ks. *Muuta*

Suosittelavat jatkotoimenpiteet:

Puolustusvarustusten jäännösten tarkan sijainnin ja kunnan selvittämiseksi alueella pitäisi suorittaa systemaattinen ja syvä koekuopitus tai useita kairauksia. Rakenteiden etsimistä helpottaisi talon NW-puolelle tuodun soran koneellinen poisto. Toisaalta kohteen sijainnin voisi selvittää tutkimalla linnoitusjärjestelmää koskevia arkistomateriaaleja (esim. sota-arkisto, venäläisen insinöörikomennuskunnan arkisto (MV/RHO:n arkistossa?), pääesikunnan pioneeriarkisto, Hki). Venäläisen linnoitusjärjestelmän karttojen avulla olisi mahdollista kartoittaa kaikki tämäntyypiset jäännökset Pispalanharjun alueella. Suojelumääräysten lisäämistä asemakaavamuutokseen ko. tontin osalta pitäisi harkita. Kaikki kaivuutyöt tontilla tulisi suorittaa museoviranomaisten valvonnassa.

Muuta:

Pispalan harjulla jäljellä olevista venäläisten v. 1915-17 teettämistä linnoituksista ovat parhaiten säilyneet Pispalan koulun (tarkastuskohteesta n. 180 m NW) alapuolella, etelärinteessä olevat kaksi betonirakennelmaa, joiden kerrotaan olleen konekivääriaseamia. Jyrkästi laskevaan rinteeseen sijoitetut bunkkerit ovat neliömäisiä ja tasakattoisia, kooltaan n. 4 x 5 m. Pispalan linnoitukset kuuluivat ampumahautajärjestelmään, joka rakennettiin saksalaisten lännestä tapahtuvan hyökkäyksen varalta. Pispala muodosti kolmannen ja viimeisen Tamperetta suojanneen vyöhykkeen. Varustukset olivat käytössä v. 1918 Tampereen piirityksen aikana (Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampereen kaupungin ympäristötoimi, kaavoitusyksikkö, julkaisu 2/98, s. 265, ”Pispalan bunkkerit”).

Tampereella

10.8.2001

paikka

aika

Vadim Adel
tarkastajan allekirjoitus

TAMPERE, PISPALANHARJU 32

Ote PerusCD:ltä Häme, versio 99 (Pk 2123 09 TAMPERE). Mk 1:20 000

X = 6821 67, Y = 2485 03, Z = n. 155 m mpy

 tarkastuskohde

TAMPERE, PISPALANHARJU 32

Ote kartasta 1:2000

tontti, jolla on mahdollisesti puolustusvarustusten jäännöksiä

